

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

РЕФОРМА МІСЬКОГО
ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ціноутворення в сфері централізованого теплопостачання: досвід міст України

**Підготовлено Інститутом місцевого розвитку
в рамках виконання проекту USAID
“Реформа міського теплозабезпечення”**

2009 р.
м. Київ, Україна

Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають думку
Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки

Зростання ціни на газ, а, відповідно, й тарифів на тепло, спонукали місцеві органи влади та теплопостачальні підприємства до пошуку варіантів полегшення ситуації для населення. Найоптимальнішим виявилось впровадження двоставкового тарифу, який дозволяє полегшити фінансовий тягар, який лягає на плечі мешканців після зростання тарифів.

Що таке двоставковий тариф?

Принцип двоставкового тарифу простий: сума, яку мешканці мали б платити за тепло в опалювальний сезон, розбивається на увесь рік, аби полегшити навантаження на сімейні бюджети мешканців взимку. Саме тому під час опалювального сезону споживачі платять за спожите тепло, а протягом року сплачують умовно-постійну частину тарифу - сталу суму. Саме ці кошти, сплачені за тепло влітку, теплопостачальні підприємства використовують для обслуговування та/або ремонту котелень, мереж, модернізацію обладнання, ремонт будівель і споруд тощо.

Двоставковий тариф відрізняється від одноставкового тарифу тим, що в основу тарифу покладена розбивка витрат теплопостачального підприємства на умовно-змінні та умовно-постійні витрати. Перша частина двоставкового тарифу - це плата за фактичний об'єм спожитої теплової енергії. Друга частина двоставкового тарифу - це умовно-постійні витрати, які пов'язані з необхідністю підтримання в робочому стані джерел теплової енергії та теплових мереж, а також теплопостачального обладнання. Джерелом покриття умовно-постійних витрат при двоставковому тарифі є плата за 1 м² опалювальної площі квартири.

Законодавство, що регулює застосування та розрахунок двоставкових тарифів:

Постанова КМУ "Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води" від 10.07.2006 р. № 955

Наказ Держбуду "Про затвердження Правил розрахунків двоставкового тарифу на теплову енергію та гарячу воду" від 08.09.2000 р. № 191

В яких містах України застосовано двоставкові тарифи

З 25 центрів адміністративно-територіальних одиниць України двоставкові тарифи запроваджено у 15 обласних центрах. Першими в Україні перейшли до запровадження двоставкових тарифів в Івано-Франківську (2001 рік), Тернополі (2003 рік), Олександрії (2003 рік), Прилуках (2003 рік), Ніжині (2003 рік), Житомирі (2003 рік). Майже 5 років діють двоставкові тарифи у Тернополі — з 2005, у Білій Церкві, Миколаєві, Переяславі-Хмельницькому, Хмельницькому та Львові — з 2006 рр. В деяких містах двоставкові тарифи для населення введені нещодавно: у 2008 р. – у Бердянську, Сєвєродонецьку, Краснодоні, Іллічівську, у 2009 р - в Одесі, Черкасах та Чернівцях.

Теплопостачальні підприємства з метою ресурсозбереження також можуть встановлювати **граничні рівні тарифів на послуги теплопостачання** (в межах базового тарифу). Встановлення граничного рівня тарифу здійснюється на визначений термін, протягом якого підприємство може отримувати додатковий прибуток за рахунок зменшення витрат до рівня, нижче планового, внаслідок здійснення заходів з ресурсозбереження.

Законодавство, що регулює встановлення граничних рівнів тарифів на послуги теплопостачання:

Постанова КМУ "Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води" від 10.07.2006 р. № 955

Так, у м. **Чернігів** Рішенням виконавчого комітету Чернігівської міської ради "Про тарифи на послуги теплопостачання в м. Чернігові" №263 від 30.09.2008 р. для усіх теплопостачальних підприємств встановлено граничні тарифи на теплову енергію на послуги теплопостачання: для бюджетних установ – 433,25 грн/Гкал (з ПДВ), для інших споживачів – 480,66 грн/Гкал (з ПДВ). Підприємства самостійно визначають тарифи на послуги теплопостачання для зазначених вище споживачів в межах граничного рівня. У разі необхідності підприємства можуть вносити пропозиції до виконавчого комітету міської ради щодо погодження іншого розміру тарифу. Для населення у Рішенні встановлений єдиний тариф на послуги теплопостачання в розмірі 210,00 грн/Гкал (з ПДВ) - поширюється на всі підприємства, що надають послуги теплопостачання, незалежно від форми власності та відомчого підпорядкування.

У разі ненадання або надання не в повному обсязі, зниження якості послуг з централізованого опалення, постачання холодної води, гарячої води та водовідведення передбачено проведення **перерахунку розміру плати за послуги** з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення в разі їх ненадання або надання не в повному обсязі, зниження їх якості.

Правила користування тепловою енергією, затверджені Постановою КМУ від 3 жовтня 2007р. №1198, регламентують проведення перерахунків за спожиту теплову енергію.

Згідно з Правилами, для споживачів, що не мають приладів комерційного обліку, обсяг фактично спожитої теплової енергії розраховується відповідно до теплового навантаження за договором, з урахуванням середньомісячної фактичної тем-ри теплоносія в теплових мережах тепlopостачальної організації, середньомісячної тем-ри зовнішнього повітря та кількості годин (діб) роботи обладнання в розрахунковому періоді.

Виконання перерахунків передбачено: якщо обсяг постачання теплової енергії на межі продажу менший, ніж зазначений в договорі, тепlopостачальна організація повинна зменшити плату шляхом проведення перерахунку за фактично спожиту теплову енергію відповідно до договору; якщо відхилення параметрів теплоносія в бік зменшення від затвердженого температурного графіка, передбаченого договором, споживачеві проводиться відповідний перерахунок; якщо фактична середньомісячна температура зовнішнього повітря вище зазначеної в нормативних документах, то проводиться перерахунок плати за теплоносієм у бік зменшення.

Досвід м. Київ

Згідно з розпорядженням Київської міської державної адміністрації “Про затвердження Методики проведення перерахунків за надані населенню послуги центрального опалення та централізованого гарячого водопостачання” від 26 грудня 2002 року № 2306 перерахунки за надані населенню послуги з центрального опалення та централізованого гарячого водопостачання здійснюються раз на рік після завершення розрахункового опалювального періоду протягом наступного кварталу.

Перерахунки здійснює ЖЕО, на утриманні якої перебуває будинок, за участю КП “Головний інформаційно-обчислювальний центр” - в разі наявності відповідного договору на обслуговування (в разі відсутності такого - самостійно), а також за участю відділів субсидій та пільг на житлово-комунальні послуги районних управлінь праці та соціального захисту - в частині перерахунків мешканцям, які користуються правом на отримання субсидій та пільг на житлово-комунальні послуги.

Вартісною базою для здійснення перерахунків є тарифи, які діють (затверджені відповідним розпорядженням КМДА) протягом розрахункового опалювального періоду, а саме:

- тариф на теплову енергію тепlopостачальних підприємств м. Києва;
- тариф на послуги водопостачання для проведення розрахунків за холодною водою, яка є сировиною для виробництва гарячої води для населення;
- тариф на послуги центрального опалення для населення;
- тариф на послуги гарячого водопостачання для населення;
- тариф на послуги водовідведення.

За послуги центрального опалення нарахування ЖЕО по житловому будинку проводяться (КП “Головний інформаційно-обчислювальний центр” або самостійно) протягом всього розрахункового опалювального періоду - згідно з діючими тарифами для населення відповідно до опалювальних площ квартир цього будинку

За послуги гарячого водопостачання та водовідведення гарячої води нарахування ЖЕО по житловому будинку проводяться (КП “Головний інформаційно-обчислювальний центр” або самостійно) протягом всього опалювального періоду - згідно з чинними тарифами для населення відповідно до кількості мешканців цього будинку, що користувалися послугами гарячого водопостачання.

Фактичне повернення (донарахування) коштів мешканцям здійснюється після остаточного розрахунку КП “Головний інформаційно-обчислювальний центр” (чи ЖЕО) сум перерахунків по всіх квартирнаймачах (власниках квартир) житлового будинку, включаючи тих, що користувалися

впродовж розрахункового опалювального періоду правом на отримання субсидії на житлово-комунальні послуги.

Квартиронаймачам (власникам квартир), які протягом всього розрахункового опалювального періоду сплачували за послуги центрального опалення чи гарячого водопостачання (або обох видів послуг) за показаннями квартирних лічильників, встановлених відповідно до установленого порядку, перерахунок нарахованих платежів за відповідну послугу (послуги) не здійснюються.

Інформація про проведені перерахунки по окремих житлових будинках зводиться по кожній житлово-експлуатаційній організації (за необхідності - по комунальному підприємству з утримання житлового фонду відповідного району або по району міста в цілому) за встановленою Методикою формою.

Досвід м. Конотоп

У місті здійснюється перерахунок плати у випадку, якщо фактична середньомісячна температура зовнішнього повітря вище аніж зазначена у нормативних документах, на підставі рішень виконавчого комітету Конотопської міської ради.

Рішенням виконавчого комітету Конотопської міської ради “Про проведення перерахунку плати за послуги теплопостачання за січень – березень 2007 року” від 26 березня 2007 року №116 встановлено провести перерахунок плати за надані послуги теплопостачання для населення, яке проживає в будинках, не обладнаних приладами обліку теплової енергії, за січень-березень 2007 року, виходячи із встановлених тарифів та фактичного обсягу спожитої теплової енергії. Перерахунок плати за спожиту теплову енергію було здійснено шляхом зменшення фактичної суми нарахувань за послуги теплопостачання за березень 2007 року на 36%.

Рішенням від 23.04.07 №157 “Про проведення перерахунку плати за послуги теплопостачання за квітень 2007 року” встановлено провести перерахунок плати за надані послуги теплопостачання для населення, яке проживає в будинках, не обладнаних приладами обліку теплової енергії, за квітень 2007 року, виходячи із встановлених тарифів та фактичного обсягу спожитої теплової енергії. Перерахунок плати за спожиту теплову енергію було здійснено шляхом зменшення фактичної суми нарахувань за послуги теплопостачання за квітень 2007 року на 18%.

Досвід м. Луцьк

Виконавчий комітет Луцької міської ради Рішенням від 25.12.2008 № 902-1 “Про тимчасовий порядок перерахунку платежів за теплову енергію і послуги з централізованого опалення та гарячого водопостачання в разі відхилення метеорологічних умов від нормативних” регламентував визначення різниці в оплаті як при застосуванні одноставкових тарифів, так і двоставкових тарифів. При використанні одноставкових тарифів на теплову енергію і послуги централізованого опалення і ГВП перерахунки здійснюються незалежно від наявності приладів обліку, при двоставкових – тільки за їх відсутності, при цьому тарифи не перераховуються, а розраховується фактичний обсяг споживання теплової енергії і послуг централізованого опалення.

Згідно з Порядком перегляд розрахунків між теплопостачальною організацією та виконавцем послуг (споживачем) проводиться у випадку відхилення метеорологічних умов опалювального сезону, відображених градусо-добами, від нормативних більш ніж на 5%. Перерахунки проводяться тільки у випадку затвердження тарифів із 100% відшкодуванням витрат теплопостачальної організації. В разі затвердження тарифів на рівні, який передбачає дотацію місцевого бюджету, по завершенні опалювального сезону уповноважений орган місцевої влади приймає рішення щодо коригування тарифів або суми дотацій.

Перерахунки, пов'язані з відхиленням метеорологічних умов від нормативних, виконуються по завершенні календарного року або опалювального періоду. Результати виконаних перерахунків мають бути оформлені двостороннім актом, який завіряється підписами уповноважених представників організацій теплопостачальника і споживача. Розподіл між окремими мешканцями (субабонентами) сум, визначених по кожному договору за результатами перерахунків при відхиленні метеорологічних умов від нормативних, проводиться за тим же порядком як і нарахування оплати за опалення.

Досвід м. Суми

Рішенням сесії Сумської міської ради були затверджені “Методичні положення по формуванню тарифів на теплову енергію та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води та перерахунку плати за послуги з централізованого опалення за результатами опалювального періоду в м. Суми” від 12.03.08 року № 1314-МР.

Ці Методичні положення розроблені для визначення плати за послуги з централізованого опалення, що враховує фактичну кількість наданих послуг з централізованого опалення протягом опалювального періоду.

Перерахунок плати за послуги з централізованого опалення здійснюються у випадках: якщо фактична середня температура зовнішнього повітря за опалювальний період є вищою від нормативної; якщо фактична тривалість опалювального періоду є меншою від нормативної.

Фактична середня температура зовнішнього повітря за опалювальний період визначається як середньозважений показник на підставі офіційних даних Центру з Гідрометрології (або іншої організації, що має право на представлення метрологічної інформації) щодо місячної температури зовнішнього повітря в кожен з місяців опалювального періоду. Фактична тривалість опалювального періоду визначається за рішеннями органів місцевого самоврядування про початок та закінчення опалювального періоду.

Перерахунок здійснюється виконавцями послуг з централізованого опалення протягом місяця після закінчення опалювального періоду. У випадку відсутності рішення органу місцевого самоврядування щодо визначення виконавця послуг з централізованого опалення перерахунок виконується теплопостачальною організацією або організацією, що безпосередньо надає послуги з централізованого опалення споживачам м. Суми.

Досвід м. Чернівці

До 2009 року у Чернівцях щомісяця проводились перерахунки платежів споживачам послуг централізованого теплопостачання із застосуванням коригувальних коефіцієнтів.

Починаючи з січня 2009 року за результатами опалювального сезону, за інформацією Чернівецької міської ради, перерахунки платежів за опалення здійснюються щомісяця у таких випадках:

- при відхиленні метеорологічних умов (температури зовнішнього повітря) від нормативних значень за розрахунковий місяць опалювального періоду згідно з КТМ-204 України;
- при відхиленні термінів фактичної роботи котелень або режиму їх роботи в розрахунковому місяці, що визначається у споживанні газу;
- при відхиленні фактичної температури в приміщеннях від нормативної (+18С) в помешканнях окремих чернівчан перерахунки проводяться лише на підставі актів, оформлених згідно діючих нормативних документів.

Перерахунки застосовуються тільки до тарифів на опалення, які встановлені на 1 кв.м опалювальної площі. Коригувальні коефіцієнти або відсотки зниження плати за кожен місяць, що розраховує МКП “Чернівцітеплокомуненерго”, оголошуються в засобах масової інформації. Інформацію про те, наскільки зменшено щомісячну оплату за опалення після застосування понижуючого коефіцієнту, кожен споживач може отримати в будь-якому пункті прийому платежів.

Затвердженого порядку здійснення перерахунку плати за спожиту теплову енергію в місті немає.

На деяких підприємствах теплоенергетики є досвід **коригування тарифів на послуги теплопостачання** відповідно методики, що затверджена місцевим органом самоврядування.

Коригування тарифів в разі зміни цін на енергоносії, ставок податків і зборів, розміру мінімальної заробітної плати передбачено

Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води” від 10.07.2006 р. № 955

Досвід м. Бориспіль

В Борисполі коригування тарифів здійснюється згідно з рішенням виконавчого комітету Бориспільської міської ради від 13.03.07 р. № 228 “Про коригування тарифів на послуги з теплопостачання та підігріву води для гарячого водопостачання, що надаються КПТМ “Бориспільтепломережа”. Ця методика передбачає коригування двоставкового тарифу, оскільки в місті діє двоставковий тариф, і є відмінною від тих формул, що представлені в розділі “Коригування тарифів на надання послуг з централізованого опалення” Постанови №955 “Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води”.

Досвід м. Івано-Франківськ

Коригування тарифів здійснюється за Рішенням виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради № 361 від 20.08.03 “Про прискорення реформування системи централізованого теплопостачання”. Формула, за якою проводиться коригування, є відмінною від тих, що зазначені в розділі “Коригування тарифів на надання послуг з централізованого опалення” Постанови КМУ №955.

Досвід м. Луцьк

Виконавчий комітет Луцької міської ради Рішенням від 27.06.2008 №434-1 затвердив базові тарифи на послуги, що надаються ДКП “Луцьктепло”. Підприємство проводить коригування індивідуальних складових базових тарифів по трьох статтях витрат: “Паливо”, “Електроенергія” та “Вода для технологічних потреб”.

Рішенням №434-1 доручається ДКП “Луцьктепло” здійснювати коригування базових тарифів на теплову енергію, послуги з централізованого опалення та постачання гарячої води згідно з чинним законодавством.

Досвід м. Львів

У разі зміни ставок податків і зборів (обов’язкових платежів), мінімального рівня заробітної плати, цін і тарифів на паливно-енергетичні (природний газ, електроенергія, вода) та матеріальні ресурси застосовується механізм коригування тарифів.

Механізм коригування тарифів на послуги теплопостачання затверджений рішенням Львівської міської ради №147 від 30.03.2007 “Про затвердження Положення коригування тарифів на теплову енергію для опалення та підігріву води”. Згідно з цим Рішенням, коригування тарифів має забезпечити повне відшкодування економічно обґрунтованих планових витрат, які належать до повної собівартості та запланованого прибутку. Методика коригування тарифів на послуги теплопостачання, викладена у Рішенні №147, повністю відповідає формулам розділу “Коригування тарифів на надання послуг з централізованого опалення” Постанови КМУ №955.